

УДК 37.022.015

DOI <https://doi.org/10.32782/1992-5786.2023.90.16>

Л. М. Кібенко

старший викладач кафедри європейських мов
Харківського державного біотехнологічного університету
orcid.org/0000-0001-9183-7823

Т. Г. Пригалінська

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри математичного аналізу та теорії ймовірностей
Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
orcid.org/0000-0002-4267-077X

В. Л. Самойленко

старший викладач кафедри теорії та методики фізичного виховання
факультету фізичної культури, спорту та здоров'я людини
Бердянського державного педагогічного університету
orcid.org/0000-0003-4023-2124

ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЗДОБУВАЧА: ЗАПОРУКА УСПІШНОЇ АДАПТАЦІЇ ДО ЦИФРОВОГО СВІТУ

Стаття присвячена актуальній проблемі розвитку цифрових компетентностей здобувачів вищої освіти. У статті аналізуються сутність та значення цифрових компетентностей, розглядаються їхні переваги для академічної успішності та успішної кар'єри. Авторами зазначено, що компетентність у цифровій сфері дозволяє майбутнім фахівцям бути більш продуктивними, адаптивними та конкурентоспроможними в сучасному світі, де технології відіграють важливу роль у бізнесі, освіті, медицині та інших сферах. Цифрова грамотність допомагає майбутнім фахівцям не лише ефективно використовувати технології, а й критично мислити, розвивати творчість та розв'язувати складні завдання в процесі навчання. Встановлено, що цифрова компетентність – це здатність використовувати цифрові технології для ефективного виконання завдань та досягнення цілей, також вона є важливою складовою академічної успішності. Методами дослідження є аналіз наукової літератури та нормативно-правових документів та опитування здобувачів вищої освіти. Емпіричне дослідження було проведено на базі трьох закладів вищої освіти України: Харківського державного біотехнологічного університету, Бердянського державного педагогічного університету та НТУ України «КПІ імені Ігоря Сікорського». У дослідженні взяли участь 112 здобувачів, віком 19–21 рік, з яких 47% жінки та 53% чоловіки.

Згідно з результатами дослідження переважна більшість здобувачів бачать переваги цифрової компетентності, які сприяють професійній успішності майбутнього фахівця та вважають, що цифрові технології можуть допомогти підвищити академічну успішність. Автори пропонують рекомендації щодо ефективного розвитку цифрової компетентності для кращої підготовки здобувачів освіти до вимог цифрової епохи. Рекомендації, розроблені на основі результатів дослідження, можуть бути використані в освітньому процесі.

Ключові слова: цифрові компетентності, здобувач вищої освіти, академічна успішність, рекомендації, освітній процес, цифровізація.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Технологічні зміни, що спостерігаються останніми роками, особливо зумовлені стрімким розвитком ІКТ, пропонують потенціал для трансформації освіти, економіки та інших галузей. У цифрову епоху гнучка та швидка адаптація майбутніх фахівців до цифрових, інформаційних систем має вирішальне значення. «Концепція цифрових навичок для громадян України», розроблена Міністерством цифрової трансформації та схвалена Кабінетом Міністрів у березні 2021 підняла питання низького рівня цифрових навичок серед працюючих фахівців та інших цільових аудиторій,

а також основні принципи, підходи, завдання та заходи, спрямовані на покращення ситуації. Саме тому набуття здобувачами цифрової компетентності є важливим завданням сьогодення. Цифрова компетентність – це здатність використовувати цифрові технології для ефективного виконання завдань та досягнення цілей. Вона є важливою складовою академічної успішності, оскільки дозволяє здобувачам швидко та легко знаходити інформацію, потрібну для навчання, надає доступ до різноманітних ресурсів, таких як електронні книги, відеоуроки та онлайн-курси, тощо. Цифрові навички можуть допомогти здобувачам спілку-

ватися з іншими людьми з усього світу, надають доступ до соціальних мереж, електронної пошти та інших інструментів для спілкування. Цифрова компетентність є важливою навичкою, яка допомагає здобувачам освіти бути успішними в академічній та професійній сферах. Тому важливо, щоб здобувачі розвивали свою цифрову компетентність на всіх рівнях освіти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз науково-педагогічної літератури та статистичних джерел дав змогу визначити основу, зміст та особливості розвитку цифрової компетентності. Науковцями О. Самойленко, І. Смирноюю, А. Квятковською, С. Гайсиною, В. Кудлай, Л. Карташовою, Д. Белшоу, О. Спіріним, К. Осадчою та ін. були визначені основні компоненти цифрової компетентності. Формування цифрової компетентності у студентів та педагогічних працівників розглядали науковці В. Биков, О. Спірін, Л. Гаврілова, І. Іванюк, О. Овчарук, С. Антощук, Т. Сорочан та ін.

Мета статті проаналізувати та дослідити роль цифрової компетентності в академічній успішності на прикладі здобувачів освіти Харківського державного біотехнологічного університету, Бердянського державного педагогічного університету та НТУ України «КПІ імені Ігоря Сікорського»

Виклад основного матеріалу. Сучасний світ є цифровим, і інформаційно-комунікаційні технології відіграють все більш важливу роль у всіх сферах життя, у тому числі в освіті. Нові технології, пов'язані з цифровою трансформацією, обіцяють покращити ефективність освіти, навчання та роботи, але вимагають компетенцій, які необхідно вдосконалювати. У Законі України «Про освіту» термін «компетентність» визначений як «динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність» [6]. Зазначимо, що цифрова компетентність – це здатність використовувати цифрові технології для ефективного виконання завдань та досягнення цілей. Вона є важливою складовою академічної успішності, оскільки забезпечує здобувачів:

- Доступом до інформації та ресурсів, адже цифрові технології дозволяють здобувачам швидко та легко знаходити інформацію, потрібну для навчання. Вони також надають доступ до різноманітних ресурсів, таких як електронні книги, відеоуроки та онлайн-курси.

- Самостійне навчання. Цифрові технології можуть допомогти здобувачам навчатися самостійно та у своєму власному темпі, вони надають доступ до інтерактивних навчальних матеріалів, які можна адаптувати до індивідуальних потреб студентів.

- Співпрацю з іншими, адже цифрові технології можуть допомогти здобувачам співпрацювати з іншими здобувачами та викладачами. Вони надають доступ до інструментів для спільної роботи, таких як онлайн-форуми та чат-кімнати.

- Комунікацію з іншими. Цифрові технології можуть допомогти здобувачам спілкуватися з іншими людьми з усього світу. Вони надають доступ до соціальних мереж, електронної пошти та інших інструментів для спілкування.

Проаналізувавши дослідження [4, 5, 6], можна стверджувати, що для розвитку цифрової компетентності здобувачам освіти необхідно:

- Брати участь у курсах та програмах, які навчають цифрових навичок. Багато закладів освіти пропонують курси та програми, які навчають цифрових навичок, таких як навички пошуку та обробки інформації, навички критичного мислення, навички творчого мислення, навички комунікації та навички співпраці.

- Досліджувати цифрові технології, як вони можуть бути використані для навчання. Існує безліч цифрових технологій, які можна використовувати для навчання, таких як онлайн-курси, віртуальні лабораторії, інтерактивні навчальні матеріали та соціальні мережі.

- Практикуватись у використанні цифрових технологій для виконання завдань та досягнення цілей. Спробуйте використовувати цифрові технології для виконання завдань, які зазвичай виконуєте вручну.

- Навчитись використовувати різні пошукові системи для пошуку інформації та оцінювати надійність інформації, яку ви знаходите в Інтернеті [5].

- Навчитись використовувати інструменти для обробки інформації, такі як електронні таблиці та графічні редактори.

МСЕ було проведено тематичне дослідження [1], яке містило загальний опис цифрового переходу, що здійснюється під керівництвом Міністерства цифрової трансформації в Україні, включаючи політику та законодавство, а також місцеві практики з адаптації, впровадження та інтеграції Рамки DigComp у професійні стандарти та навчальні програми; унікальний досвід національної онлайн-платформи для підвищення обізнаності населення та підтримки різних цільових аудиторій за допомогою електронних послуг, відповідної інформації, навчальних курсів та інструментів оцінювання. Зазначимо, що проведене у 2021 році опитування, показало поступове зростання рівня цифрових навичок порівняно з 2019 роком. Так, частка українців, чиї цифрові навички знаходяться нижче позначки «базовий рівень», зменшилася на 5,2% або 1,42 млн. осіб і наразі становить 47,8 (що нижче за показник попереднього року). Водночас частка українців,

які не мають жодних цифрових навичок («Не мають навичок»), зменшилася на 4%, або на 1,09 млн осіб. Аналіз наукової літератури та нормативних документів показав [2, 3, 5, 6], що цифрова компетентність є складною системою, яка включає такі складові: навички пошуку та обробки інформації, навички критичного мислення, навички творчого мислення, навички комунікації, навички співпраці.

Емпіричне дослідження було проведено на базі трьох закладів вищої освіти України: Харківського державного біотехнологічного університету, Бердянського державного педагогічного університету та НТУ України «КПІ імені Ігоря Сікорського». У дослідженні взяли участь 112 здобувачів, віком 19–21 рік, з яких 47% жінки та 53% чоловіки. Для дослідження було використано такі методи: аналіз наукової літератури та нормативних документів, емпіричне дослідження, що включало анкетування студентів.

Згідно з результатами опитування (рис. 1), 80% здобувачів бачать переваги цифрової ком-

петентності, які сприяють професійній успішності майбутнього фахівця, і 15% відповіли, що не вважають так; 65% здобувачів освіти вважають, що цифрові технології можуть допомогти підвищити академічну успішність, 15% так не вважають, і 20% зазначили, що їм важко відповісти.

Наступним етапом дослідження було опитування щодо переваг, які надають цифрові компетентності для підвищення академічної успішності (рис. 2).

Опитування показало, що цифрові компетентності мають ряд переваг для підвищення академічної успішності. Зокрема, вони дозволяють:

Розвивати основні навички комп'ютерної грамотності, такі як використання операційних систем, веб-браузерів, електронних таблиць та ін. (78,7%).

- Комунікувати з іншими (66,8%).
- Співпрацювати з іншими (31,4%).
- Самостійно навчатися (46,6%).
- Мати доступ до інформації та ресурсів (56,7%).

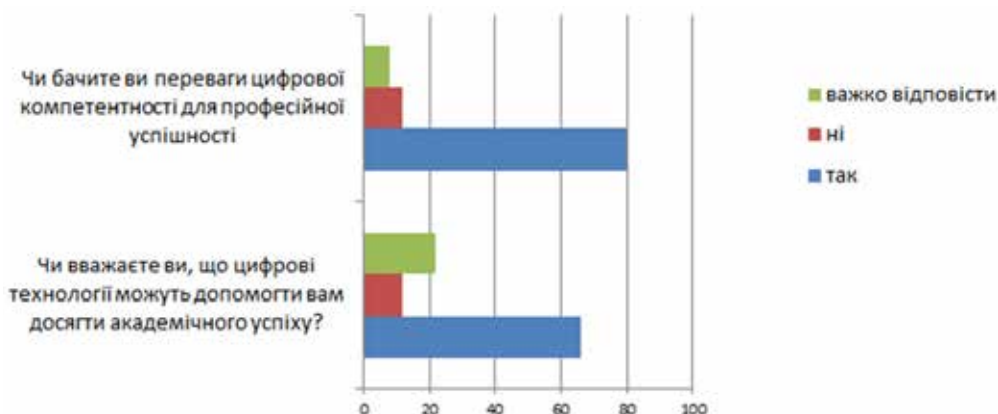

Рис. 1. Відповіді респондентів опитування

Рис. 2. Відповіді респондентів опитування

До найважливіших цифрових навичок для академічної успішності, на думку опитуваних, можна віднести (рис. 3):

– Навички пошуку та обробки інформації (55,4%).

– Навички критичного мислення (73,5%).

– Навички творчого мислення (45,4%).

– Навички комунікації (55,4%).

– Навички співпраці (62,2%).

На наступне запитання «Як ви оцінюєте свій рівень цифрової компетентності?», 84,5% респондентів зазначили як «Високий» та 15,5% як «Середній», «Низький» рівень не був визначений жодним респондентом (рис. 4).

Емпіричне дослідження показало, що цифрова компетентність має значний вплив на академічну успішність здобувачів, а свій рівень цифрової компетентності опитувани переважно визначили як «Високий». На основі проведеного аналізу, а також враховуючи результати попередніх наукових досліджень автори розробили рекомендації викладачам щодо розвитку цифрової компетентності здобувачів, які включають наступні заходи:

• Введення в освітній процес ЗВО курсів та програм, що навчають цифрових навичок. Створення

культури підтримки цифрових компетентностей у закладі освіти.

• Розробка цифрових навчальних матеріалів та ресурсів.

• Надання здобувачам можливості практикуватися у використанні цифрових технологій для навчання.

• Використання цифрових технологій для підвищення ефективності навчання. Наприклад, для виконання завдань використовуйте хмарні технології, штучний інтелект та ін.

• Співпрацюйте з іншими викладачами та фахівцями в галузі інформаційних технологій. Обмінюйтеся досвідом та ідеями щодо використання цифрових технологій у освіті.

• Проведення тренінгів та семінарів з розвитку цифрових компетентностей для здобувачів, викладачів та інших працівників закладів освіти.

• Створення освітніх платформ та ініціатив, які сприяють розвитку цифрових компетентностей здобувачів.

Запропоновані рекомендації щодо розвитку цифрової компетентності здобувачів можуть допомогти підвищити їхню академічну успішність та забезпечити їм конкурентоспроможність на ринку праці.

Які навички є найважливішими для підвищення академічної успішності можна віднести

Рис. 3. Відповіді респондентів опитування

Як ви оцінюєте свій рівень цифрової компетентності?

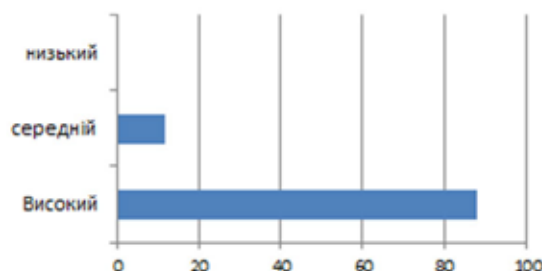

Рис. 4. Відповіді респондентів опитування

Висновки. Розвиток цифрової компетентності – це процес, який триває все життя. Здобувачі можуть розвивати свої цифрові навички, беручи участь у курсах та програмах, які навчають цифрових навичок, досліджуючи цифрові технології та практикуючись у їх використанні. Розвиток цифрової компетентності здобувачів є важливим завданням для закладів освіти, суспільства та кожного здобувача, також це впливає позитивно на їх академічну успішність.

Список використаної літератури:

1. ITU Report – digital skills development ukraine good practice case study. URL: <https://www.itu.int/en/ITU-D/Regional-Presence/Europe/Documents/Publications/2021/Digital%20Skills%20Development%20%E2%80%93%20Ukraine%20%E2%80%93%20Good%20practice%20case%20study.pdf> (дата звернення 01.12.23)
2. Hauck M., Kurek M. Digital Literacies in Teacher Preparation. *Language, education and technology, Encyclopedia of language and education.*

Cham: Springer International Publishing. 2018 URL: https://doi.org/10.1007/978-3-319-02328-1_22

3. HoloniQ. Education in 2030. Five scenarios for the future and talent. 2020. URL: <https://www.holoniq.com/wp-content/uploads/2020/01/HoloniQ-Education-in-2030.pdf>
4. Кудлай В. О. Цифрова грамотність особистості в контексті розвитку інформаційного суспільства. *Вісник Маріупольського державного університету.* 2015. Вип. 10. С. 97–104.
5. Самойленко О. Формування цифрової компетентності у майбутніх фахівців з інформаційної безпеки. *Актуальні питання гуманітарних наук.* 2023. № 60.
6. Закон України «Про освіту» від 5.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
7. Chykurova O., Boiaryshcheva T., Herych M., Kviatkovska A., Tymoshchuk O. Aplicación de las tecnologías de la información en el proceso educativo bajo la ley marcial. *Apuntes Universitarios.* 2022. 13(1). <https://doi.org/10.17162/au.v13i1.1325>

Kibenko L., Pryhalinska T., Samoilenko V. Digital competence of the applicant: the key to successful adaptation to the digital world

The article is devoted to the topical issue of developing digital competencies of higher education students. The article analyzes the essence and significance of digital competencies, considers their benefits for academic achievement and a successful career. The authors note that digital competence allows future professionals to be more productive, adaptive and competitive in the modern world, where technology plays an important role in business, education, medicine and other areas. Digital literacy helps future professionals not only to use technology effectively, but also to think critically, develop creativity, and solve complex problems in the learning process. It has been established that digital competence is the ability to use digital technologies to effectively perform tasks and achieve goals, and it is also an important component of academic success. The research methods are an analysis of scientific literature and regulatory documents and a survey of higher education students. The empirical study was conducted on the basis of three higher education institutions in Ukraine: Kharkiv State University of Biotechnology, Berdiansk State Pedagogical University, and the National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute». The study involved 112 applicants aged 19–21, of whom 47% were women and 53% were men.

According to the study, the vast majority of applicants see the benefits of digital competence that contribute to the professional success of a future specialist and believe that digital technologies can help improve academic performance. The authors offer recommendations for the effective development of digital competence to better prepare students for the requirements of the digital age. The recommendations developed on the basis of the research findings can be used in the educational process.

Key words: digital competencies, higher education student, academic performance, recommendations, educational process, digitalization.